

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CHEMIE - Alkyny

Název školy	SŠHS Kroměříž
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0911
Autor	Ing. Libuše Hajná
Název šablony	VY_32_INOVACE 03_CHE
Název DUMu	CHE.02061F
Stupeň a typ vzdělávání	Odborné vzdělávání
Vzdělávací oblast	Člověk a příroda
Vzdělávací obor	Chemie
Vzdělávací okruh	Alkyny
Druh učebního materiálu	Prezentace
Cílová skupina	Žák, 16 - 19 let
Anotace	Prezentace komplexně seznamuje žáky s názvoslovím alkynů, s jejich vlastnostmi, výrobou a použitím nejvýznamnějších alkynů
Speciální vzdělávací potřeby	- žádné -
Klíčová slova	Alkyny, trojná vazba, sumární vzorec, racionální vzorec, acetylen, PVC, kaučuk
Datum	22.2.2013

Střední škola hotelová a služeb
Kroměříž

Alkyny

- jsou uhlovodíky s rovným uhlíkovým řetězcem, mezi uhlíky mají jednu trojnou vazbu $\equiv$
- v názvu - za základem daným počtem atomů uhlíku píšeme koncovku *-yn*

Sumární vzorec

obecně: $C_n H_{2n-2}$

n – počet atomů uhlíku – daný názvem

např. pentyn $C_5 H_{2 \cdot 5 - 2}$ $C_5 H_8$

oktyn $C_8 H_{14}$

Napiš sumárním vzorcem:

- propyn
- hexan
- okten
- ethyn
- nonen

správně:

- propyn C_3H_4
- hexan C_6H_{14}
- okten C_8H_{16}
- ethyn C_2H_2
- nonen C_9H_{18}

Racionální vzorec

- v jejich názvech píšeme za základ daný počtem atomů uhlíku číslici, která označuje za kterým uhlíkem je trojná vazba a pak koncovku **-yn**
- vše oddělíme pomlčkami
- např. but-**2-yn** $\text{CH}_3 - \text{C} \equiv \text{C} - \text{CH}_3$

Napiš racionálním vzorcem:

- prop-1-yn
- pent-2-en
- 3-methylhex-1-yn

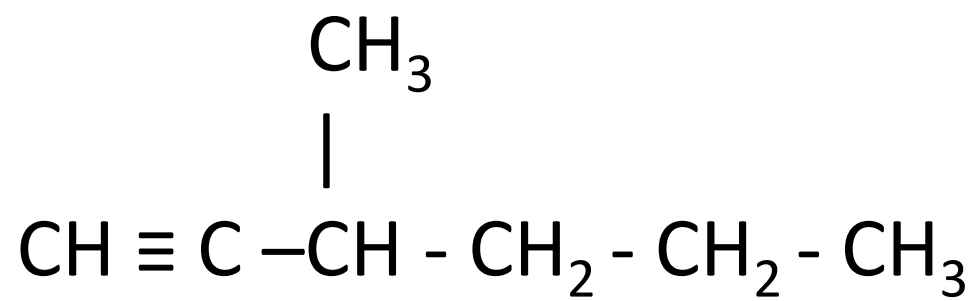
správně:

prop-1-yn

pent-2-en

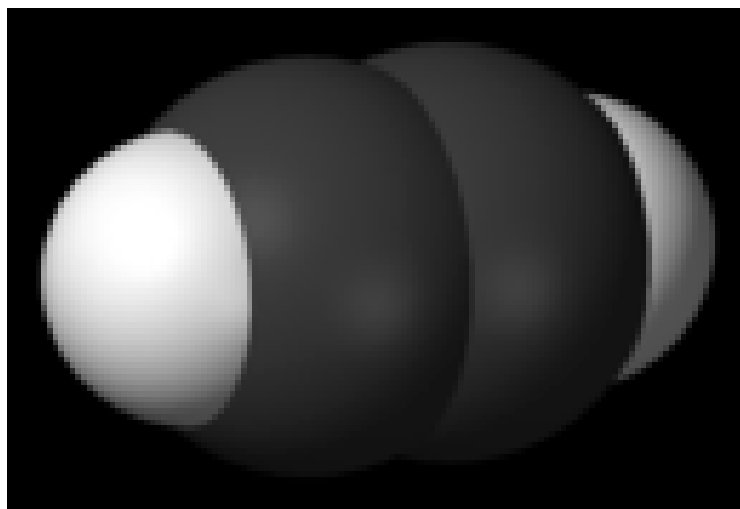

Vlastnosti alkynů:

- alkyny jsou méně stabilní a jsou reaktivnější
- alkyny se vyrábí dehydrogenací alkanů - odstraněním vodíků za přítomnosti katalyzátoru platiny a za zvýšené teploty, tím vznikne trojná vazba

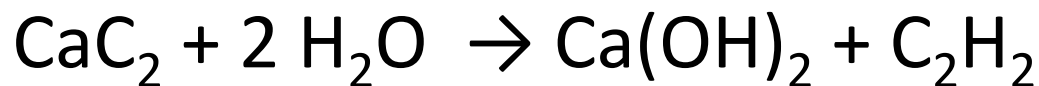
Ethyn (Acethylen) **CH ≡ CH**
C₂H₂

Obr.č.1: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Acetylene-3D-vdW.png>

- je bezbarvý plyn v čistém stavu bez zápachu
- technický obsahuje fosfan, sulfan, které vznikají současně při jeho výrobě - zapáchá
- má narkotické účinky
- ve směsi se vzduchem a při stlačování je výbušný
- hoří oslnivým plamenem 3000°C

- vyrábí se rozkladem karbidu vápenatého s vodou

- častěji tepelným rozkladem plynných alkanů
např. methanu

Použití:

- výroba PVC
- syntetického kaučuku
- organických sloučenin

rukavice z měkčeného PVC

Obr.č.2: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vinyl_Einmalhandschuhe.JPG

- dříve se používal ke svícení
- řezání a svařování kovů

Obr.č.3: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fotothek_df_n-30_0000539_Schwei%C3%9Ferschutzglas.jpg

Otázky

- Charakterizuj alkyny.
- Popiš jak vyrábíme alkyny.
- Uved' sumární vzorce alkanů, alkenů a alkynů?
- Jak vyrábíme acetylen, uved' rovnice.
- Uved' použití acetylenu.

zdroje

- Wikipedie
- Wikimedia Commons
- Doc. RNDr. Jan Čipera, CSc., RNDr. Jaroslav Blažek, RNDr. Pavel Beneš, CSc.: Chemie A